

СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гегедош К.В.

магістр з менеджменту

Чучка І.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
закордонний член Угорської академії наук*

ВПЛИВ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИХ ПАЛАТ НА РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В минулому територія Закарпатської області, яка входить тепер до складу Карпатського Єврорегіону (КЄ), упродовж ХІХ – початку ХХ століть, перебувала у складі єдиного державного утворення – Австро-Угорщини [1]. Це сприяло свого роду феномену взаємодоповнюваності ринків. Навіть у подальшому, коли був період «соціалістичного табору», що на практиці означало жорсткий контроль за кордонами між країнами Центральної і Східної Європи, не зміг ліквідувати явище хоч і дрібної, однак прикордонної торгівлі у регіоні Карпат [2, с. 64, 136].

На сьогоднішній день механізм транскордонного економічного співробітництва між країнами-членами Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон» функціонує на неповну свою потужність. Зокрема, національні представництва, а саме з української сторони Єврорегіон «Карпати Україна» – основну увагу приділяють проектам соціального та культурного спрямування, аніж економічній співпраці з бізнесом. Тому кожен регіон (принаймні з української сторони КЄ) вже достатній період часу здійснює власними силами міжнародну економічну співпрацю створюючи рушійну силу підтримці транскордонного бізнесу, а саме через розвиток торгово-промислових палат. Проте, хоч деякі напрацювання і досвід в останніх уже є, однак все рівно втрачається синергетичний ефект від співпраці всіх акторів асоціації КЄ.

Вплив торгово-промислових палат на розвиток транскордонного бізнесу має глибокі історичні коріння. Історія зародження палатівського руху на Закарпатті бере початок у 1726 році, коли угорський король Кароль ІІ подарував мукачівські володіння графові Каролі Шенборн-Бухгейму. Останній в 1734 році разом із мукачівськими і сент-міклошськими підприємцями вступив до торгової гільдії, що об'єднувала торговців із Берегова, Варієва, Нижнього Волівця. Така кооперація підприємливих людей, згодом відома як Мукачівська торгова біржа, була створена, насамперед для здобуття підтримки з боку держави у здійсненні торговельної та сільськогосподарської діяльності. 1872 року через Мукачівську торгову біржу в країни Європи експортувалися

сільськогосподарська продукція, вироби із заліза, міді й нікелю, сіль та паливо. На той час біржа налічувала 132 підприємців.

На економічний розвиток Закарпаття, яке в другій половині XIX століття входило до складу Австро-Угорщини, значний вплив мала Дебреценська торгово-промислова палата. Об'єднуючи представників від дев'яти комітетів з метою сприяння розвитку місцевого підприємництва і торгівлі та намагаючись протистояти конкуренції з боку австрійського капіталу, палата порушила важливі на той час питання про обмеження діяльності купців з Австрії та Моравії; відстоювала заборону реалізації алкогольних напоїв торговцями, які не були членами палати; висували вимоги щодо перегляду законів про надто високі податки і збори; вимагала митного відокремлення від Австрії, позаяк відсутність кордону між Угорщиною і Австрією призводила до активного насадження австрійського капіталу.

Для сучасної Закарпатської ТПП помітною віхою у її історії став 1964 рік. Саме тоді бюро товарних експертиз, що діяло при обласному управлінні торгівлі, перейшло в підпорядкування Всесоюзної торгово-промислової палати. З утворенням Торгово-промислової палати України на базі Українського республіканського відділення союзної ТПП відбулося формування її регіональних відділень, у процесі якого ввійшли Закарпатське, Івано-Франківське та Чернівецьке обласні бюро товарних експертиз.

1989 року в результаті реорганізації союзної системи торгово-промислових палат, Закарпатське відділення Торгово-промислової палати України було перейменовано у фірму «Закарпатзовнішсервіс» ТПП України.

Проголошення незалежності нашої держави, нові віяння в міжнародній політиці, здійснення ринкових перетворень сприяли реорганізаційним процесам ТПП України, на з'їзді якої у 1995 році було прийнято Статут і визначено завдання подальшого розвитку національної системи ТПП. Того ж року на базі фірми «Закарпатзовнішсервіс», в арсеналі якої був нагромаджений багаторічний досвід проведення товарних експертиз і кваліфіковані працівники займалися діяльністю, властивою торгово-промисловим палатам, було зареєстровано Закарпатську торгово-промислову палату, в якій формувалася система дійсного членства підприємств регіону [3, с. 351-352].

Саме в цей час Україна почала активно займатися міжнародним співробітництвом з країнами-сусідами, а саме з Угорщиною, Словаччиною, Польщею та Румунією – співпраця в торговельно-економічній сфері набула значної актуальності. Через торгово-промислові палати країн-членів Карпатського Єврорегіону розпочав діяти механізм зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур, основна мета якого полягає у становленні і розширенні торговельно-економічних, виробничо-коопераційних та інших прямих зв'язків.

На сьогоднішній день ця співпраця реалізується через проведення різноманітних спільних акцій: виставки, ярмарки, конференції, семінари, презентації, взаємообміни делегаціями і бізнес-групами, тощо.

Серед основних послуг, які надає Закарпатська ТПП своїм членам – проведення експертиз, контроль якості та кількості товарів, визначення їхньої вартості, видача сертифікатів походження, декларування зовнішньоторго-

вельних операцій, штрихове кодування, юридичний супровід, аналітика та мовні переклади, рекламно-видавничі послуги.

На базі Закарпатської ТПП створена українсько-угорська та українсько-польська секції ТПП України, які представляють інтереси та координують діяльність українських підприємців на угорському та польському ринках, сприяють розвитку двосторонніх економічних відносин, знаходженню нових ділових партнерів для українських фірм, які прагнуть співпрацювати з Угорщиною та Польщею [6; 7].

Так, за участю Закарпатської торгово-промислової палати в область надійшли та продовжують зростати інвестиції для створення, розвитку і розширення виробництва ПрАТ «Єврокар», ТОВ «Ядзакі Україна», ТОВ «Джейбіл Сьоркіт Юкрейн Лімітед», ТОВ «ВЕТ Аутоматив», ТОВ «Ньюко Берегкабель», ТОВ «Флекстронікс», ПАТ «Мукачівський завод «Точприлад», ТОВ «Фішер-Мукачево».

Якщо проаналізувати роботу торгово-промислової палати України й зокрема її Закарпатського відділення, то за 2016 рік основними проведеними заходами на міжрегіональному транскордонному та міжнародному рівні були наступні:

Угорсько-Український бізнес форум у Дебрецені, співorganizатори якого зібрали загалом близько 400 представників угорських та українських урядових і ділових кіл. Програма форуму включала проведення панельних дискусій за такими галузями, як сільське господарство, харчова промисловість, туризм і рекреація, машинобудування, енергетика, фармакологія, інформаційно-комунікаційні технології, а також індивідуальних зустрічей у форматі В2В (бізнес для бізнесу) з відвіданням провідних промислових підприємств Дебрецена.

Десятий Австрійсько-Український бізнес-форум, під час якого українські учасники мали змогу встановити безпосередні контакти з потенційними австрійськими партнерами, отримати актуальну інформацію про попит і цінову ситуацію на відповідних галузевих австрійських ринках, обговорити перспективи, що відкриваються перед виробниками в умовах полегшеного доступу українських товарів на ринки ЄС у зв'язку з набуттям чинності Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом із 1 січня 2016-го.

Другий Українсько-Німецький бізнес форум, зустрічі та перемовини якого проводилися у форматах В2G (Business to Government) та В2В (Business to Business). Основні панельні дискусії стосувалися п'яти обраних організаторами тем – промислового виробництва, інфраструктури і логістики, інновацій та цифрового світу, відновлюваної енергетики й енергоефективності, агропромисловості та продовольства. В рамках заходу стало офіційне відкриття Німецько-української промислово-торговельної палати, яка має замінити представництво Делегації німецької економіки в Україні. Результатом повинно стати розширення взаємодії у таких секторах, як торгівля товарами і послугами, промислова і транспортна логістика, виробнича і соціальна інфраструктура, високотехнологічне виробництво, енергетика й енергоефективність, інформаційні технології, професійно-технічна освіта та ін. [5; 4, с. 4-6].

Отже, проаналізувавши діяльність торгово-промислової палати в Закарпатській області, доцільно дослідити практичний її вплив на економічні показники зазначеного регіону. Для цього скористаємося даними зі статистики [8].

Експортний потенціал Закарпатської області з країнами КЄ (див. табл. 1 та 2), у товарному обороті переважає імпорتنний за сумарний період з 2014 по 2016 рік на 344 %. Така ж ситуація стосується й послуг, з якими вищезазначена область здійснює зовнішньоторговельний оборот з прикордонними країнами сусідами ЄС (на 981% більше експорту за імпорт).

Таблиця 1

**Зовнішня торгівля товарами Закарпатською областю
з країнами-членами Карпатського Єврорегіону**

Країни	Експорт (тис. дол. США)				Імпорт (тис. дол. США)			
	роки			2016 р. у % до 2014	роки			2016 р. у % до 2014
	2014	2015	2016		2014	2015	2016	
Польща	77985	59811	62031	79,54	58682	41695	47452	80,86
Румунія	25876	25611	38106	147,26	17575	19230	24263	138,05
Словаччина	85505	78760	72162	84,40	19925	17951	25607	128,52
Угорщина	632758	525822	630780	99,69	155242	122428	121543	78,29
Всього	822124	690004	803079	97,68	251424	201304	218865	87,05

Найбільшим партнером щодо здійснення Закарпатською областю міжнародної торговельної діяльності з країнами КЄ є Угорщина, так як її частка в експорті товарів та послуг за досліджуваний період становить 77,28 та 72,83 % відповідно.

Таблиця 2

**Зовнішня торгівля послугами Закарпатською областю
з країнами-членами Карпатського Єврорегіону**

Країни	Експорт (тис. дол. США)				Імпорт (тис. дол. США)			
	роки			2016 р. у % до 2014	роки			2016 р. у % до 2014
	2014	2015	2016		2014	2015	2016	
Польща	5172	4540	4362	84,34	970	539	594	61,24
Румунія	4330	6532	6137	141,73	121	80	99	81,82
Словаччина	11808	8428	9507	80,51	4423	2568	3169	71,65
Угорщина	47445	49865	65783	138,65	5943	2015	2289	38,52
Всього	68755	69365	85789	124,77	11457	5202	6151	53,69

Серед країн-членів Карпатського Єврорегіону найбільша частка прямих іноземних інвестицій в Закарпатську область надходить із Польщі. З даної країни динаміка з кожним роком хоч і спадає, проте частка серед решти членів КЄ зростає, зокрема з 2014 по 2016 рік – 57,78%, 61,39% та 66,8% відповідно. Частка прямих іноземних інвестицій країн Словаччини та Угорщини в економіку Закарпаття серед решти членів КЄ суттєво скорчується в порівнянні з 2016 роком до 2014 на – 0,33 та 8,31 % відповідно. Румунська частка в даній системі КЄ щодо інвестиційних вкладень в Закарпатську область в 2015 році в порівнянні з 2014 мала тенденцію до спаду на 0,07%, проте в 2016 її частка

зросла на 0,12 пунктів вище. Загалом в області з іноземними інвестиціями функціонує майже 900 підприємств.

Таблиця 3

**Прямі іноземні інвестиції з країн Карпатського Єврорегіону
в економіку Закарпатської області**

Країни	роки			2016 р. у % до	
	2014	2015	2016	2014	2015
Польща	36422,7	35959	35760	98,18053	99,4466
Румунія	1619,2	1459	1410	87,08004	96,6415
Словаччина	6711,5	6139,6	5558,4	82,81904	90,5336
Угорщина	18275,6	15015,3	11141,9	60,96599	74,2036
Всього	63029	58572,9	53870,3	85,46907	91,9714

Тож з проведеного аналізу виявлено, що здійснюючи транскордонний бізнес через торгівлю товарами та послугами в Закарпатській області її суб'єктами господарської діяльності з країнами сусідами, дає позитивні результати щодо формування економіки на регіональному рівні. Проте, спостерігаються значні відхилення в її інвестиційному полі щодо зацікавлення партнерів з сусідніх країн вкладати кошти у вітчизняний український бізнес. Це може бути викликано рядом таких причин:

- не всі закордонні інвестори присвячують свій вільний час поїздкою на інвестиційні форуми саме до країн-членів КЄ;

- не всі суб'єкти підприємництва Закарпатської області беруть участь у подібних заходах, що викликано невмінням написати та представити інвестиційний проект (особливо це стосується малого та середнього бізнесу);

- організація подібних заходів проходить досить рідко й переважно в країнах ЄС, що створює певні бар'єри щодо вітчизняних господарюючих суб'єктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Олашин А. В. Історія Закарпаття: посібник з краєзнавства / А. В. Олашин // Видавництво «Карпатська вежа». – Мукачево, 2009. – 295 с.
2. Чучка И. М. Приграничное сотрудничество в системе интеграционных отношений СССР с европейскими странами-членами СЭВ: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.14 / Чучка Иван Михайлович; Киевский ордена Ленина и ордена Октябрьской Революции государственный университет им. Т.Г. Шевченко. – Киев, 1989. – 201 с.
3. Транскордонне співробітництво в умовах розширення Європейського Союзу на Схід: Монографія / В. П. Мікловда, М. А. Лендел, С. С. Слава, С. В. Сембер та ін.; За заг. ред. д-ра экон. наук., проф., член-кор. НАН України В. П. Мікловда, док. экон. наук, проф. член кор. УААН М. А. Лендела, кан. экон. наук, доцентів С. С. Слави і С. В. Сембера. – Ужгород: Карпати, 2006. – 496 с.
4. Українсько-Польська секція Закарпатської ТПП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tpp.uzhgorod.ua/ukr/page-115.html>.
5. Українсько-Угорська секція ТПП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tpp.uzhgorod.ua/ukr/page-114.html>.
6. Закарпатська торгово-промислова палата [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tpp.uzhgorod.ua/ukr/page-121.html>.

7. Діловий вісник. Інформаційно-рекламний бюлетень Закарпатської торгово-промислової палати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tpp.uzhgorod.ua/filelib/sou/DV%2010-12%202016.pdf>.
8. Головне управління статистики у Закарпатській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/zakrp/zakrp.html>.

Чучка І.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
закордонний член Угорської академії наук*

Гегедош К.В.

магістр з менеджменту

ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАКАРПАТТЯ В СИСТЕМІ ТРАНСКОРДОННИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Наявність на території Закарпатської області, що межує з чотирма європейськими державами одного з найбільших прикордонних транспортних комплексів, 6-ти міжнародних та 4-х міждержавних залізничних та автомобільних переходів, міжнародного аеропорту та можливостей для розвитку ще й річкового транспорту – об'єктивно визначає Закарпаття як природній транзитний міст між Європою й Азією. Основною метою розвитку даної сфери є покращення економічного потенціалу регіону в цілому. Це може бути вирішено, враховуючи дві тенденції: використовуючи вигідне розташування регіону, розвиток транспортних шляхів та обслуговуючої інфраструктури транзитного руху, а з іншого боку, покращення економічної ситуації в регіоні шляхом розвитку місцевої інфраструктури.

Геополітичне розташування Західних областей України та транспортна політика ЄС забезпечують великий потік автотранспорту та залізничних перевезень, що вимагає розширення мережі та підвищення якості технічної інфраструктури комунікацій, сервісного та інформаційного забезпечення.

На сьогоднішній день від рівня розвитку, напряму логістичної інфраструктури регіону залежить ефективність функціонування логістичних компаній і центрів, а також якість надання ними логістичних послуг. Найефективнішим способом реалізації успішної логістичної діяльності з надання високоякісних логістичних послуг у регіоні вважається взаємодія та взаєморозвиток структурних елементів логістичної інфраструктури, метою яких є забезпечення надання транспортно-логістичних послуг при мінімальних витратах на логістичне обслуговування та логістичну інфраструктуру.

У даному дослідженні буде зроблена спроба дослідити логістичну інфраструктуру Закарпатської області в контексті її транскордонного співробітництва з країнами-членами Карпатського Єврорегіону.

В Закарпатській області веде свою діяльність міжнародна експедиторська компанія «ПАКОБО», яка була заснована в 1991 році. Основними видами діяльності компанії є організація перевезень залізничним та автомобільним